

Návrh tabakovej smernice by mala komisia prerobiť

16.9.2026 - Radovan Ďurana | INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

Európska komisia k revízii smernice o tabakových výrobkoch vyhlásila verejnú konzultáciu vo forme Call for Evidence (Výzva na predkladanie podkladov na účely posúdenia vplyvu). INESS sa do tejto konzultácie zapojil s nasledujúcim kritickým komentárom, v ktorom navrhuje nasledujúce úpravy tabakovej politiky EÚ.

Text stanoviska INESS:

Európska komisia si pri návrhu TTD vytýčila viaceré ciele. Na jednej strane to má byť harmonizácia trhu, obmedzenie cenových rozdielov, maximalizácia fiškálneho výnosu a zavedenie predvídateľného regulačného rámca na nasledujúce roky. Na druhej strane sú to ciele verejného zdravia, nová smernica má viesť k poklesu prevalence fajčenia a k znižovaniu nákladov vyvolaných fajčením. Tieto základné ciele však vo viacerých aspektoch regulácie stoja proti sebe. Samotné zdôvodnenie sprísnenia regulácie nestojí na pevných dátových základoch. Výsledné znenie smernice je preto kompromisom, ktorý znamená dodatočné náklady a bude mať neželané dopady. Text smernice by mal byť zásadne upravený.

- Regulatory Scrutiny Board, nezávislý orgán zriadený Európskou komisiou, posudzoval vyhodnotenie účinnosti a dopadov existujúcich tabakových smerníc. Vo svojej správe uvádza: „Predložené dôkazy nie sú dostatočné na vyvodenie informovaných záverov o hodnotiacich kritériách. Analýza účinnosti nie je robustná“. Inak povedané, návrh novej smernice bol pripravený na základe nedostatočných dátových podkladov a pripisuje pokles prevalence fajčenia smerniciam, hoci na to nemá dostatočné dôkazy. Správa upozorňuje, že hodnotenie komisie adekvátne nezohľadňuje efekt nových nikotínových produktov, efekt národných politík a neposudzuje alternatívne scenáre. **Európska komisia by mala odložiť prípravu novej smernice do doby, kým nebude mať dostatočne kvalitné a na dátach založené vyhodnotenie účinnosti aktuálnych smerníc.**
- Hoci Komisia v cieľoch uvádza ako hlavný cieľ znižovanie nákladov fajčenia, samotné opatrenia smernice sú v rozpore s týmto cieľom. Mnohými štúdiami bolo preukázané, že nové tabakové, či nikotínové produkty sú efektívnejším nástrojom na znižovanie prevalence fajčenia ako štandardné postupy odvykania. Negatívne dopady ich užívania na zdravie spotrebiteľov sú výrazne menšie, navyše neškodia okoliu. I napriek tomu navrhuje Komisia plošné zavedenie minimálnej sadzby dane aj na tieto produkty, hoci v mnohých krajinách nie sú nikotínové vrecúška zdaňované a náplne do ecigariet sú zdaňované nízkymi sadzbami. Zavedenie minimálnych daní na tieto produkty, hoci nižších ako na klasické cigarety, obmedzí atraktivnosť prechodu na tieto produkty, čo je v rozpore s proklamovaným cieľom znižovania zdravotníckych nákladov. **Neexistuje zjavný dôvod, prečo by zodpovednosť za zdaňovanie týchto produktov nemohla zostať v rukách domácich vlád, a existujú silné argumenty z hľadiska zdravia v prospech udržania takýchto daní na čo najnižšej možnej úrovni.**
- Tento krok sa nedá vysvetliť inak, ako motiváciou zachovať výšku fiškálnych príjmov členských štátov a vďaka návrhu TEDOR na transfer 15% z výnosov do rozpočtu EÚ aj motivácie EK na zabezpečenie financovania bezprecedentného rastu výdavkov rozpočtu nového programovacieho obdobia (MFF 2028-2034).
- Minimálne sadzby nerovnomerne dopadnú na členské štáty s nižšou príjmovou úrovňou. Týka sa to predovšetkým krajín ako Bulharsko a Rumunsko, ktoré susedia, alebo sú tranzitnými krajinami pre nelegálny dovoz cigariet do EÚ. Prudký nárast sadzieb v týchto krajinách na

úroveň minimálnych sadzieb síce obmedzí cezhraničné nákupy v EÚ, ale zároveň podporí rozvoj nelegálneho trhu s tabakovými výrobkami.

- Hoci navrhovaná smernica obsahuje opatrenia, ktoré by mali umožniť väčšiu kontrolu pohybu tabakovej suroviny na jednotnom trhu EÚ, nič to nezmení na skutočnosti, že práve vysoké sadzby spotrebných daní zvyšujúce finálnu cenu tabakových výrobkov sú hlavnou motiváciou pre ilegálnych producentov tabakových výrobkov. Viaceré štúdie poukazujú na koreláciu medzi cenou tabakových výrobkov a objemom pašovaných cigariet. Aj keď minimálne sadzby pre krajiny s najvyšším podielom nelegálnych výrobkov nebudú znamenať tlak na rast finálnych cien (napr. Francúzsko), práve prudké zvyšovanie cien v menej bohatých krajinách podporí rozvoj nelegálneho trhu.

Smernica ide nad rámec nápravy zlyhaní trhu a namiesto toho predstavuje behaviorálny nástroj, ktorý prevyšuje fiškálnu subsidiaritu členských štátov a individuálnu voľbu spotrebiteľov, pričom riskuje nezamýšľané dôsledky v podobe stimulácie nezákonného obchodu, keďže legálne produkty sa stávajú čoraz menej dostupnými.

<https://iness.sk/navrh-tabakovej-smernice-by-mala-komisia-prerobit>